

kijk-Wijzer

Grenzen zijn vaak omkaderingen van iets dat wij zelf of anderen bedenken.

Er schuilt echter een groot gevaar in dat wij het te simpel voorstellen. Mensen kunnen dan op één hoop gegooid en zelfs buitengesloten worden.

intro

‘Grenzen overgaan’

betekent dat je ergens buiten treedt of overheen stapt.

Grenzen zijn obstakels of lijnen die aangeven dat we in een ander gebied terecht komen.

Grenzen kunnen duidelijkheid geven: hier eindigt het ene en daar begint het andere. Maar het kan juist ook verwijdering geven, als we een stringent verschil aangeven tussen het ene en het andere, of dé een en dé ander. We categoriseren een heleboel zaken om een beetje ordening te houden in het chaotische van het leven: wat hoort erbij en wat niet, enz.

Maar in die ordening zit vaak een simplificatie die de waarheid geweld aandoet. Bij categoriseren kunnen we niet anders dan vereenvoudigen en alleen bepaalde zaken belangrijker achten dan andere. Anders kunnen we het niet onderbrengen onder één en dezelfde noemer. Op die manier kunnen we meer overzicht houden hoe de grote lijnen zijn. Er schuilt echter een groot gevaar in dat wij het te simpel voorstellen in onze gedachtegang. Bijvoorbeeld kunnen mensen (omdat ze door sommigen gecategoriseerd worden) op één hoop gegooid worden en zelfs (bewust of onbewust) buitengesloten worden.

Aan de andere kant kan: ‘Over grenzen gaan’, betekenen dat we buiten onze eigen kaders treden en juist de ander of het andere tegemoet treden door onszelf niet op de voorgrond te plaatsen. Het kan je blik juist verruimen als je juist van je voetstuk afgaat en een ander perspectief inneemt. U ziet het thema heeft allerlei invalshoeken en gezichtspunten dat ons kritisch maakt hoe wij er zelf in staan. Ten minste het kán, het is een mogelijkheid, geen zekerheid. Kunnen we onszelf daarin even weg cijferen of onszelf

niet op de voorgrond plaatsen? Dat hangt van de integriteit en de zielskracht van onszelf af. Hebben wij wel oog en hebben wij wel ruimte voor de ander? ook als het minder gemakkelijk is? We gooien mensen graag op een hoop, en schilderen ze zo af dat ze in die groep allemaal hetzelfde doen of zijn. De kort door de bocht opmerkingen en oplossingen van korte lontjes dringen daar bij aan ons op. Bij onvermijdelijke categorisatie moeten we tegelijk de scheidslijnen weer loslaten of oversteken om het voor een ander leefbaar te houden. Zo kunt in deze DOORKIJK lezen over iemand die juist die grenzen oversteekt en muren slecht. Leest u het stuk van Roos Ritmeester, dan begrijpt u wellicht beter wat dat betekent. In het stuk over de laatste Kruispoortlezing leest u waar Janneke Stegeman verduidelijkt wat classificatie kan teweeg brengen. Maar het geeft ook duidelijkheid hoe bepaalde ontwikkelingen in onze geloofscultuur kunnen vastroesten. Hoe staat u er zelf in?

En wat denkt u van de diaconale stukken? Diaconie is over grenzen gaan in 'optima forma': de ander

belangeloos tegemoet treden. Dat is zonder 'sinterklaasgevoel' maar het geeft heel veel warmte. Kijkt u bijvoorbeeld naar de uitnodiging om mee te gaan op bezoek bij mensen die aan de zelfkant van onze maatschappij leven. Het zal u verwarmen en de ander (ook uzelf) mentaal verrijken. Zondag 13 mei a.s. kunt u mee (zie verder in dit blad). En dan een heus verhaal (soort roman) van onze organist Aart Burger: 'Zomertijd' over een ik-persoon die grenzen oversteekt en daarbij veel warmte ontvangt. Het stuk is voor de leesbaarheid (of is het voor de spanning?) in tweeën geknipt. U moet dus verder zoeken om de afloop te kunnen lezen. Aart heeft dit verhaal, dat hijzelf geschreven heeft, tijdens de sobere maaltijd voorgelezen. Het past helemaal in het thema van deze DOORKIJK. U ziet, het is weer een rijk voorziene uitgave. Wij wensen u veel leesplezier.

P.S. Kijkt u eens naar het volgende thema dat vermeld staat op de binnenkant van dit kافت, en klimt u in de pen of kiest u een stuk om te laten plaatsen. Het is ten slotte een krantje vóór maar ook ván ons allemaal.

HvdW

geloof het of niet

Voor je het weet, verlies je je eigen grensbewaking uit het oog.

Wie zijn eigen grenzen bewaakt in het besef goed genoeg te zijn, wie zich niet angstig verschanst achter die grenzen die kan er juist overheen gaan en de ander werkelijk tegemoet treden. 'Grenzen-loos vrij'.

Geloofsthema's

Over grenzen gaan

Bij Galaten 3:28: 'Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus.'

Met Pasen vieren ieder jaar de christenen dat Jezus uit de dood is opgestaan nadat hij enkele dagen eerder als oproerkraaier aan het kruis was gestorven. Nu was de kruisdood- hoe gruwelijk ook- in de tijd van Jezus geen uitzondering. Destijds werden er meer mensen op deze manier geëxecuteerd. Maar bij Jezus van Nazareth leidde dit tot het ontstaan van een wereldreligie en dat is wèl heel bijzonder.

Aanvankelijk was de Jezusbeweging een puur joodse aangelegenheid. Jezus werd geboren in een tijd dat het Jodendom geen éénduidige richting had. Verschillende groepen, Sadduceeën, Farizeeën en nog veel meer kleine groeperingen twistten met elkaar over wat 'ha lacha' was, de 'juiste weg' die de Joden moesten bewandelen. Het was dus een veelkleurig Jodendom. Misschien mogen we ook wel zeggen dat het Jodendom toen – mede door de Romeinse bezetting, die nog meer verdeeldheid zaaide – in een crisis verkeerde.

Voor zijn tijdgenoten was Jezus een rabbi, die deelnam aan de discussies over de ha lacha. Hij verkondigde dat aan de verdeelde wereld waarin hij leefde op korte termijn een einde zou komen. Daarin was hij niet uniek. In die tijd waren er veel eindtijdprofeten. Wat wel uniek was, was zijn beschrijving van het 'koninkrijk van God'

dat daarna zou aanbreken. In dat koninkrijk zouden alle sociale, politieke en religieuze tegenstellingen verdwijnen. En Jezus leefde dat ook vóór!

Hij maakte keuzes die we zonder meer 'ont-grenzend' mogen noemen. Zijn vrije houding t.o.v. vrouwen is opmerkelijk evenals zijn omgang met mensen die tot de outcasts van de samenleving behoorden: melaatsen, bezetenen, armen, overspelige vrouwen, tollenaars en zelfs een moordenaar.

Met Pinksteren blijkt hoe ont-grenzend zijn leer en leven hebben gewerkt.

In het beeldende verhaal uit Handelingen, met de vurige tongen op de hoofden van Jezus' volgelingen en het spreken in verschillende tongen of talen, wordt verteld hoe door het enthousiasme en de bezieling van de leerlingen duizenden anderen tot geloof komen.

Een tijdje later wordt er nog een grens overschreden en wordt het goede nieuws van Jezus ook aan niet-joden gebracht. Maar dat gaat niet vanzelf. Grenzen over gaan kost ook wat. De eerste christengemeenten worstelen met het vraagstuk: wat is rein, wat is onrein, besnijdenis of geen besnijdenis, wat handhaven we van de traditie en wat laten we los? Uiteindelijk hebben ze na veel discussies hun gemeenschap opengesteld voor joden en niet joden, voor buitenlanders, voor slaven en voor vrije mensen, voor mannen en voor vrouwen.

De kleine Jezusbeweging groeit uit tot een wereldreligie. Op dit moment noemt een derde deel van de wereldbevolking zich aanhanger van het christendom.

Over grenzen gaan ... Waar denken wij dan aan?

Misschien wel in de eerste plaats aan de negatieve connotatie daarbij: grensoverschrijdend gedrag; de reuring rond 'me too'.

Of we denken er aan hoe lastig het vaak is om grenzen te stellen, om je eigen grenzen te bewaken.

We willen het zo graag goed doen. We willen goed doen, empathisch en vol compassie zijn naar onze medemensen en we willen zelf zo graag geliefd en geaccepteerd zijn en niet kwetsen of

teleurstellen en voor je het weet, verlies je je eigen grensbewaking dan uit het oog.

Het is ongelofelijk moeilijk – en ik denk dat het voor vrouwen nog

moeilijker is dan voor mannen – om te zeggen: nu is het genoeg. Dit is wat ik kan bieden aan tijd, aandacht en energie. Nu moet ik echt even afstand nemen. Even kiezen voor mezelf.

Ik geloof dat mensen die echt begaan zijn met de ander, met die grensbewaking bezig blijven.

In de evangeliën lezen we dat Jezus ook met die grenzen bezig is. Keer op keer zocht hij rust en afzondering om tot zichzelf en tot God te komen en dan waren ze er weer, de zieken, de hulpbehoevenden, maar dan kon hij er ook weer zijn voor al die mensen.

Juist hij is voor mij een lichtend voorbeeld van hoe je met grenzen om moet gaan. Jezus doet niet aan 'pleasen', hij is niet bang om mensen de waarheid te vertellen, hij is niet op zoek naar liefde en acceptatie, want hij wéét zich geliefd en geaccepteerd en zo kijkt hij ook naar andere mensen. Wie zijn eigen grenzen bewaakt in het besef goed genoeg te zijn, wie zich niet angstig verschanst achter die grenzen die kan er juist overheen gaan en de ander werkelijk tegemoet treden. 'Grenzen-loos vrij'.

Roos Ritmeester

Diaconaal bezoek!

Voor ieder die er interesse in toont! GAAT U MEE?

13 mei op bezoek bij de Pauluskerk - een Stille viering om 10.30 uur (in onze eigen kerk hebben we dan geen viering)

20 mei as. is de diaconale inzameling bestemd voor *Diaconaal Centrum Pauluskerk Rotterdam*

Op hun website staat: Het Diaconaal Centrum Pauluskerk komt op voor álle mensen in Rotterdam en omgeving die het zonder hulp niet redden: dak- en thuislozen, verslaafden, psychiatrische patiënten, mensen zonder verblijfsvergunning, mensen zonder betaald werk, jongeren zonder gevoel voor richting in hun bestaan en kwetsbare ouderen. Uitgangspunt voor hen is het belang en het 'perspectief op beter' van deze mensen. Dus is elk mens onvoorwaardelijk welkom. Door de haperende economie, zware bezuinigingen op de maatschappelijke opvang, sociale zekerheid en gezondheidszorg en een steeds strenger vreemdelingen- en asielbeleid is het voor veel van onze bezoekers steeds moeilijker geworden zich in onze maatschappij staande te houden.

Zonder hulp is het voor hen nauwelijks mogelijk het tij te keren. Juist voor hén willen we er zijn. En via onze activiteiten willen we hen als het even kan weer nieuw perspectief bieden.

Voor het Diaconaal Centrum zijn drie kernwoorden van belang: gastvrijheid, laagdrempeligheid en hulp. Iedereen is welkom in de kerk, zonder aanzien des persoons en zonder voorwaarden vooraf. Helpen betekent mensen opvangen en hun levenskracht versterken,

zodat zij na een tijdje hulp van anderen weer op eigen kracht verder kunnen. Hulp betekent ook, dat de Pauluskerk zich inzet voor het veranderen van onrechtvaardige wetten en regels, zodat mensen in de marge niet eeuwig buiten hun schuld in die situatie blijven.

Voor de ondersteuning van dit werk

is de Pauluskerk afhankelijk van giften en ontvangt geen overheidsgeld.

Aanmelden kan per e-mail/telefoon bij Ria Janse.

riajanse46@gmail.com of 06 43376462. Geef dan ook aan hoe u wilt reizen (samen of alleen, met OV of auto naar Capelsebrug en verder met de metro met eigen OV kaart of u koopt een dagkaartje op Capelsebrug)? Voor samen: we vertrekken uiterlijk om 9.15 uur bij onze kerk).

Uw diaconale commissie

buitenstebinnen

Helpen betekent mensen opvangen en hun levenskracht versterken, zodat zij na een tijdje met hulp van anderen weer op eigen kracht verder kunnen. En het betekent inzet voor het veranderen van onrechtvaardige wetten en regels, zodat mensen in de marge niet eeuwig buiten hun schuld in deze situatie blijven.

Waar geeft u voor of om?

22 april en 15 juli: Inloophuis Domino Gouda

Het Inloophuis bindt de strijd aan tegen de eenzaamheid in onze maatschappij door een luisterend oor te bieden. Het is een unieke 'huiskamer'. Wie wil, ongeacht religie of afkomst, kan vrijblijvend binnenlopen voor een kop koffie of thee, een gezellig praatje, een spel of zomaar. Er worden o.a. maaltijden geserveerd. Men biedt praktische hulp vanuit een christelijke identiteit.

Bestuursleden en vrijwilligers werken geheel op vrijwillige basis en ontvangen hiervoor geen geldelijke beloning.

Uw donatie is van harte welkom.

Rek.nr: NL88 INGB 0001 7732 45, Vrienden van Inloophuis Domino

20 mei en 12 augustus: Diaconaal Centrum Pauluskerk Rotterdam

Het Diaconaal Centrum Pauluskerk Pauluskerk is open voor bezoekers, zeven dagen per week van negen tot negen. Zij komt op voor alle mensen in Rotterdam en omgeving die het zonder hulp niet redden: dak- en thuislozen, verslaafden, psychiatrische patiënten, mensen zonder verblijfsvergunning, mensen zonder betaald werk, jongeren zonder gevoel voor richting in hun bestaan en kwetsbare

ouderen. Uitgangspunt voor de Pauluskerk is het belang en het 'perspectief op beter'. Door zware bezuinigingen is het voor veel bezoekers steeds moeilijker geworden zich in onze maatschappij staande te houden.

Drie kernwoorden zijn van belang: gastvrijheid, laagdrempeligheid en hulp. Iedereen is welkom in de kerk, zonder aanzien des persoons en zonder voorwaarden vooraf.

Helpen betekent mensen opvangen en hun levenskracht versterken, zodat zij na een tijdje met hulp van anderen weer op eigen kracht verder kunnen. En het betekent inzet voor het veranderen van onrechtvaardige wetten en regels, zodat mensen in de marge niet eeuwig buiten hun schuld in deze situatie blijven.

Voor de ondersteuning van dit werk is de Pauluskerk afhankelijk van giften en ontvangt geen overheidsgeld.

Steun dit mooie werk met uw bijdrage.

Rek.nr: NL36 TRIO 0338 7521 02, Diaconaal Centrum Pauluskerk

17 juni: Stichting Exodus

Stichting Exodus biedt (ex-)gedetineerden die gemotiveerd zijn om na hun straf succesvol terug te keren in de samenleving professionele ondersteuning of een vrijwillig maatje. Of allebei.

Basis zijn de vier sleutels wonen, werken, relaties en zingeving in een persoonlijke, kleinschalige aanpak.

Het gaat dan om een breed en een samenhangend spectrum van professionele (forensische) zorg tot en met een steunnetwerk van enthousiaste vrijwilligers.

Ook richten zij zich op de familieleden en de kinderen, bijvoorbeeld met het Ouders, Kinderen Detentieprogramma of met de workshops: Vrij Verantwoord Vaderschap in de gevangenis.

Exodus Zuid-Holland heeft woonlocaties in Rotterdam, Den-Haag,

Leiden en Gouda, met daarnaast ambulante begeleiding en trainingen in deze en omliggende gemeenten in de regio. Zij werken aan hun missie met professionals, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen en studenten.

Zoals voorgaande jaren is de opbrengst van de collecte bestemd voor Stichting Exodus Zuid-Holland Zuid (Rotterdam). Steun stichting Exodus en maak uw bijdrage over naar rekeningnummer: NL35 RABO 0396 3874 03 t.n.v. Stichting Exodus Zuid-Holland Zuid

9 september: PAX voor vrede - www.PAXvoorvrede.nl

PAX staat voor vrede. **PAX** zet vrede in beweging. Ze roept betrokken burgers op om mee te doen, brengt mensen bij elkaar die de moed hebben om voor vrede te gaan. Ze werkt samen met mensen in conflictgebieden, zoeken politici op en slaan de handen ineen met betrokken burgers.

Voor vrede is moed nodig: om te geloven dat vrede mogelijk is. Iedereen ter wereld kan iets voor vrede doen, maar daar is durf voor nodig.

Zij werkt in opdracht van Pax Christi en IKV aan vredesprogramma's vanuit één organisatie met één Raad van Toezicht en één directie. PAX opereert onafhankelijk van politieke belangen en wordt gesteund door een brede groep betrokken burgers, maatschappelijke organisaties en is verbonden met zes kerkgenootschappen, waaronder de Rooms-Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland.

PAX werkt vanuit twee centrale waarden aan vrede in conflictgebieden: menselijke waardigheid; solidariteit met vredesactivisten en slachtoffers van oorlogsgeweld.

Dat doet zij in vijftien conflictgebieden, van het Midden-Oosten tot de Balkan, in Afrika en Colombia. In Nederland zetten zij vrede en veiligheid op de maatschappelijke agenda.

Thema PAX 2018

Thema van de Vredesweek 2018: Generaties voor Vrede!

Door de generaties heen, in wat voor situatie dan ook, staan steeds weer mensen op voor vrede. Oud en jong kunnen veel aan elkaar hebben op weg naar een vreedzame wereld voor iedereen.

Binnen het thema focussen we ons op:

***Vredeseducatie**

Oudere generaties delen hun verhalen met jongeren, zodat hun ervaring een gids voor ze kan zijn. Jongere generaties laten zich vaak inspireren door bijzondere rolmodellen - binnen hun familie, in de wereldgeschiedenis, of vanuit hun geloof. Vrede kun je leren. Van elkaar. Het is een keuze: niet terugslaan, maar je pijn overstijgen en de ander de hand reiken.

***Oorlog**

Oorlogsherinneringen en -trauma's kunnen van ouder op kind worden doorgegeven. Door de komst van vluchtelingen worden we hier opnieuw mee geconfronteerd, en groeit het besef dat vrede niet vanzelfsprekend is. Deel verhalen, tijdens de Vredesweek, en daarna. Luister naar elkaar. Dat helpt in de verwerking van het verleden én de zoektocht naar waarheid en gerechtigheid.

***Solidariteit**

De solidariteit tussen generaties, waar het sociaal stelsel in Nederland op gebaseerd is, staat onder steeds grotere druk door toenemende vergrijzing. In de Vredesweek kunnen de generaties nog meer met elkaar verbonden raken. Dat jong van oud leert, en oud van jong. Wanneer generaties zich verbinden, houden we een solidaire samenleving. Generaties voor vrede, hier en verder weg.

Kinderen, volwassenen, vrouwen, mannen, jong en oud, iedereen heeft recht op vrede en veiligheid. Steun daarom PAX met uw bijdrage op rekeningnummer: NL03 TRIO 0390 5150 00

7 oktober: Voedselbank IJssel en Lek
www.voedselbankijsselenlek.nl

Gezond voedsel voor iederéén in de Krimpenerwaard.
In de gemeente Krimpenerwaard is de voedselbank actief om sponsoren te werven die geld en goederen schenken aan de voedselbank. De goederen zijn bestemd om uit te delen aan de mensen die financieel niet in staat zijn om gezond voedsel voor zichzelf en eventuele gezinsleden te verkrijgen.

Het geld dat we vragen is bestemd voor de exploitatie van de voedselbank: aanschaf en onderhoud van bestelbus (met koelfaciliteit), verwarmings- en elektriciteitskosten en de huur van ruimtes waar de uitgifte en de opslag worden gerealiseerd.

Aan de kerken in de gemeente Krimpenerwaard wordt een bijdrage gevraagd voor een product van de maand dat niet standaard in een voedselpakket aanwezig is. Ook worden wekelijks alle pakketten aangevuld met verse groenten, vlees en andere producten om zodoende iedereen te kunnen voorzien van een volwaardig pakket.

Aan de scholen in de gemeente wordt ook een bijdrage gevraagd in de vorm van ingezamelde producten met als doel de voorraad op peil te houden en tevens de leerlingen bewust te maken van het feit dat het niet altijd vanzelfsprekend is dat voedsel en andere producten verkrijgbaar zijn.

Allen die aan de stichting Voedselbank IJssel en Lek verbonden zijn krijgen geen beloning; er wordt aan niemand een salaris uitgekeerd.

Steun de Voedselbank IJssel en Lek en maak uw bijdrage over op rekeningnummer: NL85 RABO 0320 3968 00

ALLES VAN WAARDE IS WEERLOOS
Lucebert

verkenning

Aan antisemitisme doen wij niet meer. We gedenken elk jaar wat er mis is gegaan met de Tweede wereldoorlog, dus dat zit wel goed, denken we. Net zo helder als dat racisme fout is. Dus we zijn er wel overheen. Wij staan aan de goede kant. We zijn bewust van het kwaad van het verleden. Maar dat is helemaal niet zo. 'Dat is een ongemakkelijke waarheid', 'een stomp in de maag'.

U WAS ER NIET!?

Wat heeft het Zionisme nu met ons te maken?

Welnu, heel veel!

Wat is Zionisme en wáárom deze uitgesproken irritante titel?

Eerst de titel: U WAS ER NIET!?

Het gaat om de Kruispoortlezing van 8 april, gehouden door onze 'Theoloog des Vaderlands 2017/2018'. Jawel, u leest het goed, niet de minste als het om een inleider gaat over een onderwerp.

Inderdaad: u was er niet. Klinkt dat niet als een verwijt? Misschien een klein beetje wel, maar er is méér, want het thema van deze DOORKIJK gaat over 'over grenzen gaan', en dat is ook de invalshoek van de lezing die gehouden werd.

De conclusie dat u er niet was is een gemakkelijke. De remonstranten die er wel waren zijn op één hand te tellen. Maar ik moet bekennen dat ik ook lang niet altijd bij de Kruispoortbijeenkomsten aanwezig ben. En die zondag was zo'n beetje de eerste mooie lentedag. Dus ja, dan is de keuze misschien al snel gemaakt? Natuurlijk wij zijn slechts een piepkleine gemeente. We kunnen niet verlangen dat ieder elke keer erbij is. En soms komt het niet uit, en

soms, ja soms ook heb je geen zin. Maar dan is er wel een ander die wél gaat en bij wie het onderwerp wél ligt. Maar deze keer dus niet.

Maar wat mij vooral motiveert om deze uitspraak te doen, is: dat u deze 'TOPPER' heeft GEMIST. Dat is jammer. De Kruispoortcommissie doet haar uiterste best om telkens weer iets van kwaliteit van te bieden. Daar doet zij alle moeite voor. Is dat vrijblijvend? Ik denk het niet. Zeker, het is ook bedoeld om mensen van buiten onze gemeente aan te trekken, maar niet in de minste plaats om onze eigen leden en vrienden te bedienen. Daarom onder andere dit artikeltje over deze bijeenkomst in onze kerk.

**'Een ongemakkelijke waarheid', 'een stomp in de maag'.
"En een profeet is een persoon van wie wij leren over onszelf,
óók om ons te verdiepen in een ander, vooraleerst is het
ongemakkelijk."**

'Een ongemakkelijke waarheid', 'een stomp in de maag'.

Zo was ook het begin van de lezing van Janneke Stegeman. Zij begon persoonlijker dan ze tevoren had voorzien. Dat komt door wat er in Gaza plaatsvond met Pasen, maar ook nu nog. Zij liet zich hierin inspireren door iemand, die als een profeet voor haar was. "En een profeet", zegt Janneke, "is een persoon van wie wij leren over onszelf, óók door ons te verdiepen in een ander. Dan kan op de lange duur bevrijdend werken, maar vooraleerst is het ongemakkelijk."

Zij ontmoette hem in 2008 in Palestina. Hij is een van oorsprong 'witte' Zuid-Afrikaan en later een activist tegen de Apartheid in Zuid-Afrika. Bij het passeren van een checkpoint tussen Jeruzalem en Bethlehem merkte hij de wrevel en verontwaardiging van Janneke over zo veel machtsvertoon van jonge mensen met geweren in handen. Hij merkte op: "Ikzelf had wel zo'n soldaat kunnen zijn. Er komt een dag dat ook zij erachter komen van welk systeem van onderdrukking zij een onderdeel zijn. Ik weet hoe pijnlijk dat is." (...) "Er komt een dag dat Europeanen zoals jij ook rekenschap zullen geven van de systemen waarvan jullie onderdeel zijn."

Als we over het Zionisme spreken komt gelijk het antisemitisme als 'vermeende' tegenhanger ervan om de hoek kijken. De oorsprong en

de grote uitwassen ervan hebben vóór onze tijd gewoed. Dit laatste kunnen wij zo nu na zo'n tachtig jaar bevrijd te zijn van het Nazibewind wel onderhand stellen. Slechts enkelen van ons hebben dit monsterlijk gebeuren nog bewust meegemaakt. En zeker als we luisteren naar de toelichting van Janneke Stegeman over de oorsprong van het Zionisme, de terugkeer naar Zion/Jeruzalem, dat zijn beslag krijgt in de staatspolitiek van de natie staten van de negentiende eeuw. Dan kunnen we zeker stellen: 'U WAS ER NIET', inderdaad wij waren er niet bij toen deze ontwikkelingen tot een uitbarsting kwamen. Alleen nu ebben de gevolgen ervan nog in onze maatschappij voort. Wij hebben daar geen enkele verantwoordelijkheid in, zo denken wij maar al te vaak. Dat is volgens Janneke en haar profeet 'iets' te gemakkelijk.

Laten we eerlijk zijn: het is veel fijner om je verontwaardigd te voelen over onrecht als we kunnen wijzen naar anderen, omdat zij de aanstichters zijn.

Deze vlieger gaat dus volgens Janneke niet op, en ik ben daar hartgrondig mee eens.

Onze ongemakkelijke, moeizame maar ook onheldere omgang met Israël en Palestina heeft te maken met onverwerkt antisemitisme. Vooral wat dat over ons te zeggen heeft. Ook daar kan ik ten volle achter staan.

Antisemitisme heeft een hele lange geschiedenis in Europa (maar ook daarbuiten). Zo is ze als tegenpool verbonden met nu in de VS (maar ook in ons land bij de evangelicalen en bij Christenen voor Israël) welig tierende christelijk Zionisme.

Het christelijk Zionisme vindt zijn oorsprong in Groot Brittannië, toen bij de Britse protestanten het idee postvatte dat Jezus pas terugkomt als alle Joden teruggekeerd zijn in Israël.

Het christelijk Zionisme presenteert zich als Joden-vriendelijk (filosemitisch), maar het lijkt op een verhuilde stellingname, namelijk: Joden horen niet thuis in Europa, maar in een eigen land is het idee dat daar achter zit. Het lijkt vriendelijk maar het zet de witte christelijke Europeaan op de voorgrond. Christelijk Zionisten zien zichzelf als eigenaren van de Bijbel.

En er is nog iets dat versluiserend werkt, n.l.: dat het Joods Zionisme zijn inspiratie ook vond in het protestants Zionisme. Deze gaat terug tot in de Reformatie, die de Bijbel heel letterlijk nam, maar ook in historische context werd opgevat, gericht op toe-eigening. Bij de denkers van de Reformatie was antisemitisme meer regel dan uitzondering (bijvoorbeeld Luther waarover in een vorige DOORKIJK is geschreven).

Maar ook moslims werden evenals de joden gezien als een Semitisch volk en als zodanig onder één noemer gebracht. Dus het antisemitisme was gericht tegen veel bredere bevolkingsgroepen. Het joods Zionisme is in oorsprong helemaal niet religieus georiënteerd, maar juist alleen gericht op een seculiere staat. Soms zijn de Zionisten zelfs anti religieus. Dat maakt het beeld nog mistiger. Christelijk Zionisme, nationalisme en kolonialisme ontwikkelen zich met elkaar en gingen uit van raciale opvattingen: andere volken/mensen worden gezien als niet-Europees.

Tegenwoordig wordt het antisemitisme uitsluitend gebruikt ten aanzien van Joden, waarschijnlijk door alles wat er is gebeurd in de Holocaust. De moslims vallen daar buiten en worden juist vaak als tegenpool ervan gezien. Het heeft dus met de beeldvorming te maken van onze tijd.

Rabbijn Lody van de Kamp heeft daar een belangrijke uitspraak over gedaan, n.l.: “Elke vorm van discriminatie of vreemdelingenhaat moet bestreden worden. Dit om de samenleving ook voor de Jood leefbaar te houden.” Spreken over antisemitisme als een losstaand fenomeen, zoals het tegenwoordig vaak gebeurt, speelt moslims en joden tegen elkaar uit en houdt de westerse traditie buiten schot. Dan maken we uitspraken, als: ‘joods-christelijk traditie’. Het lijkt dan alsof er geen Holocaust heeft plaatsgevonden. Het is een ontkennen van je eigen falen. Het lost bepaald het probleem niet op.

Janneke eindigt met de volgende stelling en mijn inziens is dat de kern van het door ‘etteren’ van het probleem, dat juist ook ons probleem is: “We denken dat we geleerd hebben van de

geschiedenis. Aan antisemitisme doen wij niet meer. We gedenken elk jaar wat er mis is gegaan met de Tweede wereldoorlog, dus dat zit wel goed, denken we. Net zo helder als dat racisme fout is. Dus we zijn er wel overheen. Wij staan aan de goede kant. We zijn bewust van het kwaad van het verleden. Maar dat is helemaal niet zo, want er is nog steeds uitsluiting in allerlei nieuwe gedaanten. De hoogste tijd dat we ook de kerk gaan zien (en her- ontdekken) als beweging van verzet.”

Hoe wij dus de ander zien (van over de grens, als andere) komt als een boemerang naar ons terug, want het heeft juist te maken hoe wij die ander zien, of zelfs categoriseren.

HvdW

Je bent er geweest

Je kunt nooit meer zeggen
dat je 't niet wist,
je bent er geweest
je hebt er gestaan

je kunt nooit meer zeggen
dat je 't niet wist,
je hebt het gezien
je liet er een traan

je kunt nooit meer zeggen
dat je 't niet wist,
je stond bij de muur
je hebt het gehoord
je voelde het vuur
je zag hoe gestoord
het recht van de sterksten liefde vertrapt
mensen gijzelt
olijfbomen kapt
huizen vermorzelt,
land ingepikt
kinderen keelt en vrouwen verstikt

je kunt nooit meer zeggen
dat je 't niet wist,
je hebt het gevoeld
je hebt er gestaan

je kunt nooit meer zeggen
dat je 't niet wist,
je hebt er gehuild...
wat heb je gedaan?

ARIE DE BRUIN EN LEN MUNNIK

JE BENT ER GEWEEST

inkijk

**Een verhaal over een bijzondere ontmoeting.
Geschreven door Aart Burger en door hem zelf
voorgelezen tijdens de sobere maaltijd enkele
weken geleden.**

Zomertijd.... Een onverwacht gesprek (deel 1)

Soms zijn de periodes dat je om een of andere reden weinig zin hebt om dingen te doen die niet per se moeten. En het valt mij dan altijd weer op dat precies in dezelfde periode andere mensen daar ook last van hebben. Even de boel de boel laten. En dat is meestal de zomertijd, we noemen die tijd ook niet voor niets de “vakantieperiode”. Velen gaan naar binnen- of buitenland, reizen van hot naar her of laten zich met stromen andere bezoekers bijna willoos meevoeren om zich te vergapen aan iets bijzonders, een foto te maken en het gelijk weer vergeten, we moeten verder. Kijken doen we thuis wel.

Gelukkig zijn er nog genoeg mensen die dat ook niet willen, die (proberen) individueel te genieten van deze periode om uitgerust aan een nieuw seizoen te kunnen beginnen en niet bij terugkomst van weet ik waar tijd nodig hebben om weer op adem te komen. Er zijn er ook genoeg die niet meer kunnen of om wat voor reden dan ook. Soms word je plotseling geconfronteerd met zo iemand die niet meer kan en denk ik dan, eigenlijk niet meer mag. Dat zit zo.

Op een mooie ochtend zit ik na het ontbijt in de tuin te midden van bloeiende planten en prachtig groene struiken en net van plan mijn ochtendkrant open te vouwen als de telefoon gaat. Ik loop naar de telefoon en denk: Wie zou dat nu zijn? Vraagt u zich dat ook altijd af als de telefoon of de deurbel gaat?

Enfin, ik zeg: Met Maarten van Sammerts (Aan alleen de voornaam zoals te doen gebruikelijk kan ik niet wennen), goedemorgen.

Jaha, hoor ik een voor mij onbekende stem, met Van Bergeijck, spreek ik met mijnheer Sammerts? Van Bergeijck, herhaal ik in gedachten, ik ken helemaal niemand van die naam.

Ja, u spreekt met Maarten, kan ik u helpen?

Het antwoord verbaasde en verwonderde mij: Ik woon in het zorgcomplex bij u in de buurt en ik zou graag willen dat u vanmorgen een kopje koffie komt drinken, ik ben al weken alleen. O ja, voor koekjes heb ik al gezorgd. (Wat zou u doen in mijn plaats?)

Natuurlijk mijnheer Van Bergeijck, lijkt mij erg gezellig. Met een kwartiertje ben ik bij u. Ik hoor een zucht van verlichting door de telefoon. Tot straks dan.

Ik pak mijn fiets en rijd naar het Zorgcentrum met de weinig prozaïsche- en nog minder opwekkende naam "Omega".

Bij de ingang kijk ik bij de brievenbussen met alle naambordjes op welk nummer ik moet zijn. Het is op de derde verdieping, nummer 36. Ik ga met de trap (is gezonder, beweert men) en bel aan.

Bijna ogenblikkelijk gaat de deur open en een mij onbekende heer, keurig in het pak, omhelst mij bijna. Wat ben ik blij dat u er bent, zegt hij, de eerste bezoeker in drie weken, ja, ik houd het een beetje bij. Als je zo alleen bent als ik voel je je ook eenzaam en heb je alle tijd, ook buiten de vakantietijd.

Niet alleen een nuttige maar ook zinvolle besteding van een klein stukje zomertijd.

Zo was ik, geheel onverwacht, op bezoek gegaan bij mijnheer Van Bergeijck. Een, naar mijn smaak, zeer gedistingeerde heer die woont in een appartement in zorgcentrum "Omega". Het gesprek ging over eenzaamheid, had u anders verwacht?

Mijnheer Van Bergeijck had gezegd, al bij de voordeur, dat hij blij is dat ik er ben en dat hij eenzaam is en alle tijd heeft.

Dat geeft toch een beetje verplichting, zo voelde ik dat.

Eenmaal binnen in zijn gezellige woonkamer, wat old-fashioned, het heeft een beetje adellijke uitstraling, maar wel erg smaakvol ingericht, mocht ik gaan zitten in een echte mini-fauteuil. Hij ging

recht over mij zitten, alsof hij geen woord wilde missen van wat ik zou gaan zeggen (maar dat zou anders gaan). Het antwoord op de vraag “Hoe gaat het met u?” slaat hij over (waarom?) en zegt: “Zo eenzaam ben ik nou ook weer niet hoor”. Ik ben stilte gewoon, al van jongs af aan.

“Ik ben geboren en opgegroeid in Sint Anna ter Muiden in Zeeuws-Vlaanderen, gaat hij verder, een klein plaatsje precies op de grens van Nederland en België. En daar was het altijd rustig. Toen had de toeristenindustrie nog niet zo’n grote vaart genomen. Het was zo klein, dat het leek alsof de hele stad, jazeker, al sinds 1242, bestond uit een verschrikkelijk grote, plompe kerktoren uit de 14e eeuw. Maar rond deze toren staan ook huisjes en boerderijen. In één van die grote boerderijen, net buiten het centrum, de toren bedoel ik, ben ik opgegroeid. Hij staat er nog, nu is het een rijksmonument”.

Ik luister zwijgend en herken de situatie daar, wij gaan dikwijls met vakantie naar Retranchement, vlak in de buurt.

In het volgende deel leest u het vervolg van deze wonderlijke ontmoeting.

© Aart Burger

Over- of opname alleen toegestaan met instemming van de auteur.

blik verruimen

Désanne van Brederode vraagt zich af hoe het in 'hemels naam' mogelijk is dat men: mensen, regimes, hulpverleners, e.d. blijft zwijgen over misdaden en wantoestanden in de wereld.

Grenzeloze zwijgcultuur

Hoe moeilijk is het om óver een geestelijke, mentale drempel (grens) te stappen?

Met die gedachte las ik een boekje van Désanne van Brederode: *'Als stilte steekt', Het effect van collectief zwijgen over misstanden en wandaden.*

Het kaft van het boekje ziet er grijs en grauw uit. Op de afbeelding zie je een vernietigde Syrische stad. Niet direct een aantrekkelijk perspectief om met het lezen van een boek te beginnen. Ook de titel schuurt een beetje. Dat blijkt ook de bedoeling van de schrijver. Zij vraagt zich af hoe het in 'hemels naam' mogelijk is dat men: mensen, regimes, hulpverleners, e.d. blijft zwijgen over misdaden en wantoestanden in de wereld en specifiek: de Syrische burgeroorlog. Hoewel de recente ontwikkelingen in het voordeel van de slachtoffers van deze burgeroorlog lijken te keren (aandacht gasaanval), zijn de machthebbers met hun opstelling alleen maar uit op genoegdoening in hun gekrenkte eer. Bovendien zijn er elders genoeg brandhaarden en conflictgebieden die men liever verzwijgt, vooral rond en in het Midden-Oosten. Het is vaak een ongemakkelijk verhaal. Daar wilt men niet aan.

Het boekje van Van Brederode begint en eindigt met een citaat van Martin Luther King: 'Our lives begin to end the day we become silent about things that matter.' (..) 'In the end, we will remember not the words of our enemies but the silence of our friends.'

vertaald: **‘Onze levens zullen eindigen op het moment dat wij stil worden over zaken die er toe doen.’ (en) ‘Uiteindelijk zullen we niet de woorden van onze vijanden herinneren, maar wel de stilte van onze vrienden.’**

Misschien is dat wel een van de grootste zonden: ‘een ander doodzwijgen, alsof hij/zij er niet toe doet’.

Een ander episteltje dat ik hiermee in verband wil brengen is het portret van Marc Chagall dat Willem van der Meiden schetst in zijn rubriek ‘Grensverleggers’ in het magazine voor religie en samenleving: ‘Volzin’, van maart 2018.

Zelf hebben wij (HvdW en BvdW) het afgelopen jaar gebrandschilderde ramen van Chagall mogen aanschouwen in de synagoge van het vernieuwde Hadassa ziekenhuis in Jeruzalem. Wat een kleurenpracht, wat een feest van kleuren. Een grotere tegenstelling lijkt haast niet mogelijk: het met prachtige heldere kleuren gefilterde licht bij de ramen van Chagall en de mistroostige donkergrijze afbeelding van het kapt van het boekje van Van Brederode: *Lijdenstijd versus Pinksteren?*

“Schilder niet van het duister, maar van kleur, licht en vreugde”, is een uitspraak van Chagall. Dit is tevens de titel van het artikel van Van der Meiden.

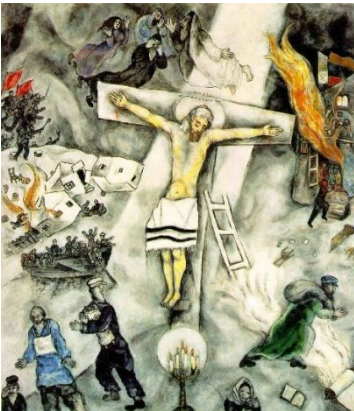

Toch is zijn ‘Witte kruisiging’, waar hij een gekruisigde Jezus toont met als lendendoek een (Joodse) gebedsmantel in een baan van wit licht uit de hemel, een exponent van eerbetoon aan menselijk lijden. Hij verbindt hiermee de

symboliek van twee religies. Het is een werkstuk (één van de weinige die) van Chagall dat vooral in grijs tinten zijn gemaakt.

“Befaamd zijn zijn gekruisigde Jezussen, die hij vaak plaatste in de Jiddische sferen van zijn jeugd”, zo schrijft Willem van der Meiden, “Chagall was altijd in gesprek met zijn chassidisch-Joodse afkomst, maar durfde ook ‘christelijke’ taferelen aan.”

“Hij schildert met feestelijke kleuren van een lichte, vrolijke vroomheid, vrijwel zonder duistere aspecten. Vanwege de aanstaande vernietiging van dit Joodse leven, is het bezien van deze kunst ook met huiver omfloerst.”

Ook al lijkt Chagall aan de gruwelijke misdaad tegen de menselijkheid in de vorm van de Holocaust voorbij te gaan (getuige ook zijn uitspraak om niet van het duister te schilderen), is zijn houding van zwijgzaamheid te billijken, omdat hijzelf een verdrevene is van repressieve en vernietigende regimes zoals dat van Nazi-Duitsland en Rusland.

Ook in het boekje van Van Brederode wordt er gezwegen: over het optreden van de troepen van het bewind van

Bashar al-Assad in 2011, tijdens de Arabische lente, toen zij keihard en genadeloos op demonstranten insloegen,. Pas toen Assad met chemische gasaanvallen (we dachten een overeenkomst met zijn regime te hebben gesloten dat alle chemische wapens waren vernietigd) op de proppen kwam, werd en wordt er gereageerd. Een prestigekwestie, zo lijkt het. Maar al het andere moorden en vernietigen krijgt nauwelijks aandacht. En het liefst sluiten we de gevolgen van dit lijden buiten onze deur, getuige de aversie tegen de vluchtelingenstroom die dat teweeg heeft gebracht.

Deze vluchtelingen, voorvechters voor een fysieke en morele vrijheid, rammelen aan onze kerkdeuren. Zij klagen ons (terecht?) aan op onze zwijgzaamheid.

Desanne van Brederode schrijft: “Tijdens herdenkingen en demonstraties roepen de nieuwe pro revolutie vluchtelingen: **‘Jullie zwijgen doodt ons.’** Soms verandert dit na een paar maal scanderen

in:

‘Jullie zwijgen ons dood.’ Als beschuldiging klinkt het rauw en kort door de bocht. (...)

Het betreft hier vooral een schreeuw van onmacht. Onmacht die toeneemt iedere keer dat Syriërs horen en zien waar Nederlanders zich wel openlijk en mateloos over kunnen opwinden. (...) Zelfs wanneer deze verschrikkingen de voorpagina's van de kranten halen, worden ze nooit trending topic. Uiteraard weten Syriërs goed dat zichzelf dagelijks veel meer (gruwelijke, droevige en angstaanjagende) berichten erover ontvangen dan de mensen in hun gastland- via vrienden e.d. (...) Zeven dagen per week leven zij in een 'oorlogsbubbel', die niet alleen veel pijn, stress en angst veroorzaakt, maar ook tot gevoelens van schuld ten aanzien van de achterblijvers leidt. Het wordt gevoeld als een morele plicht om hen waar mogelijk te helpen en te steunen. Dat kan alleen als men niet de ogen sluit voor de ontwikkelingen op dit moment, en het protest niet laat verstommen. Zwijgen kan worden opgevat als verraad. Of alleen al: als het bagatelliseren, negeren of miskennen van de feiten, precies zoals Nederlanders dit lijken te doen." Tot zover Van Brederode.

Soms kan optimisme, of een positievere kijk op deprimerende zaken, of een nieuw begin/leven je redden van het grauwe mistroostige bestaan. Het biedt je als het ware een uitlaatklep of een redding om het leven nog aan te kunnen. Maar dat is alleen voorbehouden aan degenen die het leed werkelijk ondergaan, zoals een vluchteling of ... Chagall. Hun zwijgen kan levensbehoud zijn, maar ons pleit het niet vrij om aan deze hulpvrager in geestelijke nood voorbij te lopen. Dat is niet 'ver van ons bed', maar het rammelt aan onze kerkdeuren. Hoe gieten wij anders ons geloven in een actieve vorm? We kunnen ons er niet af maken, dat het alleen een 'politieke kwestie' is, m.a.w. dat wij er ons vooral niet druk om hoeven te maken, omdat het 'links' of 'rechts' is. Het leed laten we keurig buiten de deur. Het rammelen aan de deuren zou er dan wel eens voor kunnen zorgen dat onze 'veilige' muren in gaan storten.

HvdW

Zomertijd.... Een onverwacht gesprek (deel 2)

Wat vooraf ging:

Onverwacht wordt Maarten van Sammerts opgebeld door een onbekende, de heer Van Bergeijck, met het verzoek langs te komen om een kopje koffie te komen drinken. Hij voelt zich zo eenzaam. Het gesprek is net begonnen.

Hij is even stil, alsof hij alles in gedachten voor zich ziet.

Van de stilte maak ik gebruik door te vragen: "U bent dus of Zeeuws of soms Vlaming"?

Hij kijkt met lichte pretoogjes naar mij en zegt: "Dat mag je nooit vragen aan een Zeeuws-Vlaming. Of die nou van het landje van Cadzand is, van Groede, van Waterlandkerkje of van Hulst".

Ik zwijg een beetje beschaamd: foutje! Ik had het kunnen weten!

Hij raadt mijn gedachten en zegt: "Niet erg hoor, dat kunt u ook niet weten".

"U zei", vervolg ik, "Dat u nou ook weer niet zo erg eenzaam bent. Toch belt u mij, een vreemde, om uw eenzaamheid een beetje te doorbreken"

"Dat is zo", erkent hij, "maar u bent er nu en gaat straks weer weg. Maar ik heb wel een manier gevonden om me niet zo eenzaam te voelen".

Ik kijk hem lichtelijk vragend aan.

"Bent u nieuwsgierig?" vraagt hij. Ik denk even na, en zeg: "ja, eigenlijk wel. Ik wil graag dingen weten en zoek ze dan, zo nodig, op, waarbij ik dan niet alleen de computer maar ook wel de, nu wat ouderwetse, papieren encyclopedie gebruik. Zo'n boek voelt zo lekker aan".

"Nou begrijpen we elkaar. Ik ben ook erg nieuwsgierig. Niet zoals u het bedoeld, die tijd is voorbij. Maar 's-morgens ben ik nieuwsgierig naar wat de middag zal brengen en 's-middags naar wat de avond verbergt en zo verder.

En, weet u, nieuwsgierigheid geeft verwachting, waarbij ik wel probeer niet te veel te verwachten, dan valt het altijd mee. Maar ik ben altijd hoopvol dat er zich mooie dingen voordoen, hoewel ik moet bekennen, dat ik het af en toe een handje help. Anders was u

er nu niet geweest. En ik ben blij dat u er bent, want u kunt luisteren naar wat een oude man voor rare fantasieën heeft”.

“Mag ik vragen”, werp ik er tussen, “hoe oud u bent?”

Natuurlijk zegt hij: “wat denk je? Ik denk: aan de veilige kant blijven en zeg ”79”, zo oud ziet hij er nou ook weer niet uit.

Hij lacht en zegt: “Vriendelijk hoor, maar ik ben 89. Ach, 10 jaar meer of minder, een mens kan zich vergissen nietwaar?”

“Vergist u zich nooit in uw verwachting”, vraag ik, de draad weer oppakkend.

“Nee”, zegt hij, “mijn verwachting kun je ieder moment bijstellen, die is zo flexibel dat het altijd uit komt. Het is een filosofie of een geloof, u mag kiezen.

Ik neig naar het laatste, omdat dat wat hoopvoller is”.

Ik negeer zijn vraag en zeg: “Is uw concept ook van toepassing op uw levensverwachting?”

Hij is stil en kijkt in het niets, sluit de ogen en blijft zwijgen. De spanning van het moment is aanwezig. Ik durf deze voelbare stilte niet te doorbreken. Hij is in zijn wereld en die is niet de mijne, dat is duidelijk. Ik vraag me af, of ik er op dit ogenblik voor hem nog ben. Hij opent zijn ogen en kijkt naar mij met een blik die niet van deze aarde is en verbreekt tenslotte de spanning en zegt: “Mag ik Maarten zeggen?”

Ik knik, nog steeds onder de indruk of is het de invloed?

“Maarten”, zegt hij, “ik wil je zeggen dat ik erg gelukkig ben met wat ik had en heb en ook met wat er komen gaat. Ik begrijp het ook niet helemaal, maar ik heb nog nooit tegen iemand gezegd, dat ik gelukkig ben. Mijn hele leven ben ik alleen geweest, het kwam er niet van, en nu bent u er. Ik zeg je dat ik gelukkig ben. Hoe oud was ik ook alweer? O ja, 89. Ik heb er wel lang over gedaan, hè. We kunnen nog veel mooie gesprekken hebben, Maarten. Wil je dat in gedachten houden?”

Ik zeg, dat ik graag van de uitnodiging gebruik maak. Zulke mooie gesprekken en dan in zo'n, vind ik, aristocratische sfeer, maak je niet teveel mee. Het hele bezoek heeft op mij ook grote indruk gemaakt. Ik moet ineens aan een mooi synoniem denken van verwachting: Hoopvol!

Als je 89 geworden bent en dan zo hoopvol de toekomst verwachten, dan ben je een gelukkig mens. Nou begrijp ik zijn uitdrukking: ik ben gelukkig.

“M’n beste Maarten”, zegt hij, “ik heb je toch niet teveel in de war gemaakt?, als dat zo is, dan spijt me dat”.

Ik schud mijn hoofd en sta op om te vertrekken. Van de koffie en de koekjes is niets gekomen, maar dit bezoek was meer dan koffie en koekjes.

Ik geef hem een hand. We kijken elkaar even diep in de ogen.

“Bedankt voor het gesprek. Ik heb er veel van geleerd”. “Nee hoor”, zegt hij, “jij bedankt dat je de moeite hebt genomen om bij een wildvreemde op bezoek te gaan en een paar stappen mee te lopen in mijn gedachten, maar vooral door naar mij te luisteren. Dat leren mensen tegenwoordig niet meer. Nogmaals erg bedankt en tot ziens?”

Hij laat mijn hand los en kijkt vragend.

“Ja”, zeg ik, “tot ziens”.

P.S.

Een week later valt er een envelop in mijn brievenbus. Een rouwbrief?

Op de adreszijde: Voor mijn vriend Maarten. Ik maak de enveloppe open en lees:

*Hoopvol en in volle gemoedsrust is in zijn slaap heengegaan
Gerrit-Jan, Baron van Waterland en Akkerdam, van Bergeijck
op de leeftijd van 99 jaar.*

J. Janssen van Stoppeldijk, ex. Test.

De ter aarde bestelling zal plaatsvinden in het familiegraf te Sint Anna ter Muiden.

Geschrokken door dit wel heel onverwachte bericht besluit ik direct: Ik ga naar Zeeuws-Vlaanderen, om afscheid te nemen, al was het maar om die 20 jaar goed te maken. Mijn vriend. Hij was de moeite waard.

© Aart Burger

Over- of opname alleen toegestaan met instemming van de auteur.

Je langste reis voert naar dat, wat het meest nabij is;
je bent op weg van alleen zijn naar al-een zijn

komende diensten

zo	22.04.18	Kerkdienst	ds. C. Sieverink	10.00 uur
zo	06.05.18	Kerkdienst	dhr. J. Marinus	10.00 uur
zo	20.05.18	Kerkdienst Pinksterviering/Vriendendienst	ds. R. Ritmeester	10.00 uur
zo	03.06.18	Kerkdienst	ds. M. Junte	10.00 uur
zo	17.06.18	Kerkdienst Viering van het Avondmaal	ds. R. Ritmeester	10.00 uur
zo	01.07.18	Kerkdienst	ds. T. Barnard	10.00 uur
zo	15.07.18	Kerkdienst	ds. I.L. Tan	10.00 uur
zo	29.07.18	Kerkdienst	dhr. R. van Andel	10.00 uur
zo	12.08.18	Kerkdienst	dhr. A. Overdiep	10.00 uur
zo	26.08.18	Kerkdienst	ds. J. Klijnsma	10.00 uur
zo	09.09.18	Kerkdienst ‘Startzondag’ Kerkdienst met ‘agapè-maaltijd’	ds. R. Ritmeester	10.00 uur

Kunst in de kerk

Helaas zal er in 2018 geen Culturele Zondag plaatsvinden. Daarom zullen de exposities in onze kerkzaal dit jaar komen te vervallen.

Colofon

Remonstrantse Gemeente

Kerkgebouw: Kruispoortstraat 8

Postbanknummer: 136240

Bankrekeningnummer/IBAN: NL09 RABO 0134 5853 56

E-mailadres: remonstrantenschoonhoven@mail.com

Website: www.remonstranten.org/schoonhoven

Voorzitter:

dhr. M.O. Boetes

Linnaeushof 2

2871 XV Schoonhoven

tel. 0182 385268

em. fam.boetes@planet.nl

Vice-voorzitter:

mevr. A.P. Korpershoek

De Werf 18

2941 AZ Lekkerkerk

tel. 0180 665300

em. atiekorpershoek@gmail.com

Voorganger:

Ds. R. Ritmeester

Nieuwe Gracht 199

3512 LN Utrecht

tel. 030 2318301 of 06 21847106

em. roosrit@xs4all.nl

Penningmeester:

dhr. C.T. de Langen

Abeel 1

2861 VR Bergambacht

tel. 06 17996240

em. Langen1963@gmail.com

secretaris:

dhr. R. Kuzee

Fazantstraat 26

2872 AK Schoonhoven

tel. 0182 384367

em. familiekuzee@ziggo.nl

Kosterij:

dhr. J. van der Oest

Kruispoortstraat 6

2871 DK Schoonhoven

tel. 0182 385829

em. Joh-oest@hetnet.nl

Ledenadministratie: Mevr. R. Janse

Kopij voor het eerstvolgende blad uiterlijk twee weken vóór de uitgave inleveren bij:

Dhr. J. van der Waal

Walnootstraat 27

2871 RX Schoonhoven

em. jevanderwaal@msn.com

Mevr. R. Janse

Korenbloem 4

2861 WT Bergambacht

em. Riajanse46@gmail.com

Belangstellenden kunnen zich abonneren op DOORKIJK voor minimaal € 5,- per jaar. Opgave bij Ria Janse, tel. 0182-385628.